

درباره کتاب

نگاهی به رمان «ما» نوشته یوگنی زامیاتین

آرمان هایی که به ویران شهر ختم می شود

خادم

پیشگویی، سرک کشیدن به آینده است، اما چون بشر محروم از این موهبت است، از تخیل وام می گیرد تا بتواند تصویری مبهم که ناگزیر چندان هم دقیق و معتبر نیست، از آنچه در انتظارش است تصویر کند. خلق آرمان شهر و ویران شهر در آثار داستانی نتیجه همین میل و عطش است به دانستن یا پیشگویی چیزی است که وقوع آن در آینده محتمل است، البته پای نویسنده این آثار روی زمین است. نویسنده برای نوشتن اثری پیشگویانه -که تخیل صرف نیست-استمرار پیشرفت های علمی یا اجرای سیاستی یا شیوه ای از حکمرانی را در نظر می گیرد و آن را گسترش می دهد.

رمان های «۱۹۸۴، جورج اورول، «دنیای قشنگ نو، آلدوکس هاکسلی، «فارنهایت ۴۵۱، ری بردبری و«میرا، اثر کریستوفر فرانک برخی از مهم ترین آثار ادبی ویران شهری هستند. پیش از همه این ها، یک نویسنده روس رمانی یادآرمان شهری یا ویران شهری نوشت. یوگنی زامیاتین را مبدع ادبیات علمی تخیلی از نوع ویران شهری می دانند. او تنها رمانش یعنی «ما، را در سال ۱۹۲۰ و سه سال پس از پیروزی انقلاب در روسیه نوشت. او خیلی زود متوجه تناقض هایی شد بین آنچه بولشویک ها ادعا می کردند و آنچه پس از به دست گرفتن قدرت کردند و این تناقض ها را در آثاری که پس از ۱۹۱۷ نوشت منعکس کرد.

به دلیل خفقان و سانسور شدید، این رمان در روسیه منتشر نشد و ابتدا سال ۱۹۲۴ به زبان انگلیسی در نیویورک چاپ شد و وقتی به زبان روسی در روسیه به صورت رسمی منتشر شد که ۵۲سال از مرگ نویسنده اش می گذشت.

زامیاتین در این اثر شهری را تصویر می کند هزار سال پس از انقلاب ۱۹۱۷ و هشداری می دهد اگر شرایط شوروی به همین شکل ادامه پیدا کند عاقبت آن و مردم چه خواهد بود. او انتهای آرمانی به اجرا درآمده را نشان می دهد که بعید است هیچ انسان تمایل به زیستن در آن داشته باشد.

در این شهر که با دیوارهایی شیشه ای از دنیای طبیعی بیرون جدا شده است، همه امور براساس عقل و منطق و ریاضی پیش می رود. هیچ احساسی در کار نیست و حتی روابط عاشقانه نیز از پیش تنظیم شده و مشخص است. در این ناکجاآباد همه چیز مصنوعی است، حتی مردم از مواد غذایی شیمیایی تغذیه می کنند. شهر رئیسی دارد که همه مطیع او هستند. در این شهر «فره، هیچ اهمیتی ندارد و به شخصیت فردی پایین ترین حد ممکن تنزل کرده است و همه چیز در «ما، خلاصه می شود که زامیاتین هم به همین دلیل «ما، را برای نام رمان انتخاب کرده است. و این «ما، نیز برگرفته از ایده کمونیست ها و نظام های توتالیتر است که همه افراد جامعه را فقط به عنوان جزئی از کل نظام به رسمیت می شناسند، نه به عنوان شخصیتی مستقل و دارای اندیشه و احساس.

در ویران شهر تصویر شده در «ما، آن قدر از انسان ها شخصیت زدایی شده است که آن ها دیگر نام ندارند، بلکه با عدد شناخته می شوند و قهرمان داستان مهندسی است با شماره D-۵۰۳.

جمعی شورشی هم فعالیت زیرزمینی دارند و قصد دارند رئیس شهر را برانندند و علی رغم شکست، نویسنده نشانه هایی از زنده بودن روح آزادی خواهی در آن قرار داده است.

این رمان تقلیدی هجوآمیز است از بهشت کمونیست ها. در جامعه توصیفی زامیاتین علم و دانش پیشرفت زیادی داشته، همه مردم از امکانات مادی برابری بهره مندند، اما از آزادی خبری نیست. خیال پردازی و هنر و ادبیات و عشق خطرناک تری چیزها هستند، البته شایسته است از فیودور داستایفسکی هم یاد شود که در قرن نوزدهم در دو اثرش یعنی «یادداشت های زیرزمینی، و «برادران کارامازوف، به مسئله قصرهای بلورین و انسان بی اختیار و سلب آزادی درازای

نان و رفاه مادی اشاره

کرده است که بی شک در خلق رمان «ما» الهام بخش زامیاتین بوده است.

پی نوشت:

برای نوشتن این مطلب از مقاله «آرمان شهر در رمان ما، نوشته مجید رضایی و جان... کریمی مطهر، منتشر شده در شماره ۳۲ نشر به پژوهش نامه انتقادی منتون و برنامه های علوم انسانی بهره برده ایم.

زین قندپار

علیرضا حیدری |مدرس ویراستاری

✎ رفتارهای ۲۰گانه چالش برانگیز است.

✎ رفتارهای دوگانه چالش برانگیز است.

● کلمه های مرگی که از ترکیب با پسوند ساخته شود، گاهی پیوسته و گاهی ناپیوسته نوشته می شود. مثلاً اگر جزء اول آن عدد باشد، ناپیوسته و البته به صورت نیم فاصله باید نوشته شود و عدد هم با حرف نوشته می شود. مانند: دوگانه، پنج گانه، ده گانه، پانزده گانه

#زین_قندپاری

۵شنبه ۱۱ اسفند ۱۴۰۱ ۹ بهمن ۱۴۴۴ شماری ۲۸۵۰

فرهنگ و ادبیات

کتاب تازه احمد اخوت منتشر شد

ما همانیم که می خوانیم؟!

«خاطرات کتابی» احمد اخوت را تأمل و تعمقی بر این می دانند که چگونه خواندن، زندگی ما را شکل می دهد و به چه صورت زندگی بر خواندن ما تأثیر می گذارد. این کتاب ساحت ها و زیرمجموعه هایی (فامیل های وابسته) دارد و به کتاب ها محدود نیست. برای مثال ممکن است بر نویسنده ای خاص یا یک مکان و مؤسسه (مثلا

انتشارات هوگارت ویرجینیا وولف یا کتاب فروشی شکسپیر و شرکای سیلویا بیچ) تمرکز کند، اما این کار صیغه داستانی-خاطره ای دارد؛ چگونه با نویسنده محبوب آشنا شدم و اول بار کی و کجا و در چه حال وفضایی اسمش را شنیدم و دل بسته اش شدم و سعی کردم خطش را گم نکنم

به مناسبت درگذشت علی اکبر دهخدا نگاهی انداخته ایم به اولین فرهنگ جامع زبان فارسی

آیا لغت نامه دهخدا به ویرایش نیاز دارد؟

علیرضا حیدری

یادبود

فرهنگ نامه ها و لغت نامه ها نیاز جدی هر زبانی است و لغت نامه دهخدا مهم ترین، مشهورترین و بزرگ ترین فرهنگ فارسی است که تدوین آن صد و اندی سال پیش (۱۲۹۵ – ۱۲۹۷) در ذهن علی اکبر دهخدا نقش بست. فرهنگ ها هر کدام با رویکرد و سبکی مشخص تدوین می شوند که در این میان، فرهنگ بزرگ و ماندگار دهخدا در جای خود هنوز بی نظیر است و بی بدل. زمانی که تصمیم دهخدا برای آغاز به کار این فرهنگ جدی شد، دوستان و استادانی بزرگ به کمک او شتافتند، کسانی مانند احمد بهمنیار، جلال الدین همایی، پرویز ناتل خانلری و محمد تقی مدرس رضوی. شاهکار دهخدا فقط یک لغت نامه صرف نیست، بلکه عبارت است از لغت با معنا و شاهد مثال هایی از متون نظم و نثر. شاهد مثال های این اثر ارزشمند خود منبعی سرشار از آثار گذشتگان است.

● ویرایش های بعدی لغت نامه

معمولاً فرهنگ های دیگر زبان ها به ضرورت هر چند سال یک بار ویرایش می شوند. این ویرایش ها به هر دلیل در باره فرهنگ های زبان فارسی کمتر جدی گرفته می شود. توجه به ضرورت ویرایش لغت نامه دهخدا چندبار مطرح شده است و از جمله آرش امیری در فصلنامه نقد کتاب ادبیات و هنر در سال ۱۹۵۰ از ضرورت ویرایش این فرهنگ نوشت.

فرهاد قربان زاده (زبان شناس) هم چندی پیش این پیشنهاد مطرح کرد و نوشت: لغت نامه دهخدا با همه ارجمندی اش، نیازمند ویرایش است. پیشینیان این اثر سترگ را برای مایه یادگار گذاشته اند و بر ماست که با ویرایش آن، اثری شایسته تر برای آیندگان به جایگذاریم.

گذشته از این به گفته اکرم سلطانی، سرپرست بخش تالیف لغت نامه (در همایش «فرهنگ نویسی و ویرایش، در شهر یور ۹۶) تجدید چاپ دوره ۵۰ جلدی لغت نامه دهخدا در اواخر دهه ۱۳۷۰ اتفاق افتاد و استادانی چون دکتر شهیدی و دکتر ستوده معتقد بودند نباید در نوشته های دهخدا دخالت

نیمی از آن ها اعلام تاریخی و جغرافیایی است. فرهنگ دهخدا مقدمه ارزشمندی هم دارد با قلم افرادی چون: علی اکبر سیاسی، احسان یارشاطر، محمد پروین گنابادی، محمد معین، ابراهیم پورداوود، سعید نفیسی، غلامعلی رعدی آذرخشی، عیسی صدیق، جلال الدین همایی، احمد بهمنیار، عبدالعلی طاعتی، صادق کیا، علی اصغر حکمت، سید محمد داعی الاسلام، سید جعفر شهیدی، سلطانعلی سلطانی، علینقی منزوی، ایرج افشار، سید حسن تقی زاده و علی اکبر دهخدا.

در ۱۳۶۹ حروف نگاری رایانه ای شد و با ویرایش و بازبینی در ۱۳۷۳ در ۱۵ جلد منتشر شد. چاپ دوم رایانه ای در ۱۳۷۷ با ویرایش جدید در ۱۶ جلد به چاپ رسید. در ۱۳۷۹ لوح فشرده لغت نامه دهخدا در قالب نرم افزاری با توانایی جست وجوهای گوناگون روانه بازار شد که تا کنون چندین روایت از آن منتشر شده است و در مرداد ماه ۱۳۹۹ نسخه برخط (آنلاین) آن روی وبگاه مؤسسه لغت نامه دهخدا و مرکز بین المللی آموزش زبان فارسی بارگذاری شد.

چند برش کوتاه از زندگی و فعالیت علی اکبر دهخدا به مناسبت سالروز درگذشتش

روزنامه نگار سمج، ادیب همه فن حریف

روزنامه نگاری ایران و نثر معاصر فارسی پدید آورد. دهخدا مطالب انتقادی و سیاسی را با روش فکاهی و با چاشنی طنز می نوشت.

● لغت نامه، خدمت بی بدیل به زبان فارسی

لغت نامه دهخدا را شاید بشود مهم ترین فعالیت او دانست که حدود چهل سال از عمرش را صرف آن کرد. دکتر ستوده معتقد است لغت نامه پس از شاهنامه فردوسی، پشتوانه دیگر زبان فارسی است. ماجرای خلق این اثر از دوران پناه بردن او به ایلات و عشایر بختیاری آغاز می شود. در دوران جنگ جهانی اول، دهخدا که از فعالیت های سیاسی مأیوس و دل زده بود و از آشوب جنگ گریزان، به ایلات بختیاری پناه برد. در همین دوران تنها مونس او یک کتاب کوچک لغت فرانسوی (لاروس) بود. همان جابه فکر افتاد که معادل های فارسی لغات فرانسوی را بیابد و همان جابه این فکر افتاد که لغت نامه یا فرهنگ نامه جامعی برای زبان فارسی جمع آوری کند.

یک داستان نویس، داستان شناس و منقد ادبی زنده نیز هست. او دارای مدرک منتقد دکترای زبان شناسی و نشانه شناسی و باران حلقه ادبی جنگ اصفهان است. از آثار منتشرشده اخوت می توان به آثاری چون «دستور زبان داستان»، «مستعار نویسی و شبه ترجمه»، «من و برشت»، «نشانه شناسی مطایبه»، «پروست و من»، «کتاب من و دیگری»، «تا روشنایی بنویس» و «خود نوشتن» اشاره کرد.

خطاهای زیادی ندارد. در موارد بسیاری، هنگام نمونه خوانی خطاهایی در تعریف دستوری واژگان، فارسی یا عربی بودن آن ها، شواهد و اشعار یافته می شد که تاحد امکان این موارد برطرف شد. با این حال دقت و شم زبانی و توانایی و تسلط ویراستار فرهنگ بر متون کهن و اصول و روش های فرهنگ نویسی مهم است.

در هر صورت، گذشته از آنچه دیگران در ضرورت ویرایش بدان پرداخته اند، به نظر می رسد با توجه به سبک نگارش در روزگار پس از دهخدا و به ویژه در حوزه رسم الخط و فاصله گذاری، شاید بتوان با نظارت استادان و افرادی از فرهنگستان زبان و ادب فارسی این اثر ارزشمند را به روز کرد. اگر چنین نگاهی ضروری به نظر نرسد و همان رسم الخط اصلی مینا قرار گیرد، باید در مراجعه به آن ویژگی زمانی و زبانی و نگارشی آن را هم مدنظر قرار داد و در کنار آن برای توجه به رسم الخط کلمه ها و ترکیبات، «فرهنگ سخن» مبنای اقرار گیرد.

سال ۱۲۹۹ فیش برداری آغاز کرد. ستوده می نویسد: «تحقیق در کتاب های نظم و نثر فارسی برای استخراج امثال و بیرون آورده ۲۰۰ هزار عنوان لغوی و دو چندان آن ترکیبات و سپس آن ها را به بیتی از شاعری یا جمله ای از نویسنده ای مستند کردن یا معنی تازه ای از کلمه های بیت یا جمله ای فهمیدن و استنباط نمودن، اقدامی است ابتکاری».

دهخدا درباره کارش می نویسد: «کتاب نظم و نثر دسترس را خواندم، از منظوم و نثر عامیانه و مبتذل نیز چشم نبوشیدم، یعنی بدان سان که شاهنامه فردوسی و ترجمه طبری و تاریخ ابوالفضل بیهقی را مطالعه کرد، شبیه نامه تکیه ها و چهل طوطی و حسین کرد را دیدم و امثال جمله آن ها را بیرون کردم و این کار بیش از بیست و اندی سال بکشد، پیوسته ای هیچ فصل و قطعی حتی نوروژ و عیدین و... می توان گفت که بسیار شب ها به نثر خواب در این کار بودم، چه بارها در شب از بستر برمی خاستم و پلیته برمی کردم و چیزی می نوشتم».

البته در کار نوشتن لغت نامه از همراهی ادیبان نامداری بهره برد. در مقدمه لغت نامه فهرستی از اسامی ۵۰ نفر از استادان زبان و ادبیات فارسی و زباند تن از محققان علوم ادبی آمده است که از ۱۳۰۷ در تدوین و تنظیم لغت نامه و استخراج لغت و ترجمه مطالب مشارکت داشته اند.

گذشت سید جواد طباطبایی را تسلیت گفت. سید رسول موسوی در صفحه توئیتر خود نوشت: «بزرگاران ای دیگر به ما وداع گفت. نشستن پای درس های استاد جواد طباطبایی از ارزشمندترین ساعات زندگی ام بوده است. اگر بگویم او این خلدون زمان ما بود غلو نگفته ام.» سید جواد طباطبایی، فیلسوف و نویسنده ایرانی، این مدرس و پژوهشگر فلسفه، تاریخ و سیاست، علاوه بر تدریس در دانشگاه تهران، مدیریت گروه فلسفه مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی را نیز برعهده داشته است.

دانشگاه و پژوهشگر ایرانی در زمینه فلسفه، تاریخ و سیاست بود. او عضو پیشین هیئت علمی و معاون پژوهشی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران و مدیر گروه فلسفه مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی نیز بوده است. از آثار او به این خلدون و علوم اجتماعی، تاریخ اندیشه سیاسی در ایران، زوال اندیشه سیاسی در ایران، خواجیه نظام الملک طوسی، تاریخ فلسفه اسلامی، فلسفه ایرانی و فلسفه تطبیقی، تأملی درباره ایران، ملاحظات درباره دانشگاه می توان اشاره کرد. در همین باره دبستیار وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در

سید جواد طباطبایی، فیلسوف و نویسنده ایرانی، در سن هفتاد و هفت سالگی در بیمارستانی در کالیفرنیا درگذشت. به گزارش ایسنا، توجرح رایبی، ایران شناس و استاد دانشگاه با اشتراک گذاشتن عکسی از سید جواد طباطبایی در بیمارستان در صفحه شخصی خود، این خبر را اعلام کرده و نوشته است: دکتر سید جواد طباطبایی امروز در بیمارستان هوگارت و این در کالیفرنیا در فانی را وداع کردند. من از تمام کسانی که در این دو سال برای آقای دکتر طباطبایی بودند و از آویشنیانی کردند، بسیارمزارم. سید جواد طباطبایی زاده ۱۳۲۴ تبریز، استاد

تأثیرگذارترین فیلسوف سیاسی ایران درگذشت

خبر